

M. A. Akşit Koleksiyonundan/Collection

Kültür

4

Kültürlere göre Su Algısı*

M Arif AKŞİT**

*İnsanın geçmişi değil, şimdiki boyutu, gerçek yapısı, kültürel algısı önemlidir konuşmasının özetidir.

** Prof. Dr. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları, Neonatoloji Bilim Dalı, Pediatri Genetik

Yaşam için önemli olan, suyun gerekli olması ötesinde, her birey ve toplum açısından bir kutsanmış ve kutsama aracı olarak ele alındığı görülmektedir. Fiziksel olarak buhar, su ve buz olarak farklı boyutları da bir şiirsel duygu oluşturmakta, birçok insancıl ifadelerde de yer almaktadır. Bulutlar ve şekilleri de bir büyü gibi masalsi vurgularına da rastlanılmaktadır.

Bu Makalede, suyun sağlık bakış açısı ötesinde, insanların kendi kültürel yapısına göre su algısı ve buna göre oluşan değişim konusu işlenmektedir.

Homo sapiens, sapiens tüm canlılar gibi suya gereksinimleri kaçınılmazdır. Su içmediğini iddia edenler, özellikle çöl ortamında çay içmeleri ve diğer yaklaşımlar ile sıvı aldıkları gözlenmektedir. Sıvı her bedene göre farklı miktar ve kapsamda alınmalıdır. Başlıca böbrek süzmesi önemlidir fazlası ve azı ölüme gidebilecek boyuta neden olabileceği akıllardan çıkmamalıdır.

Özet

Kültürlere göre Su Algısı

Amaç: İnsan suyu gereksinimi olması, kültürel, sosyal açıdan da anlam yüklendiği gözlenir. Bu Makalede, kültürel öğelere göre su ilintisi irdelenmektedir.

Dayanaklar/Kaynaklar: B. Güvenç¹ Kültür tanımlaması temelinde irdeleme yapılmıştır.

Giriş: İnsanların giysileri gibi sosyal yapısı, kültürel yapıları vardır ki, birey olarak karma kültür sıklıkla gözlenir.

Genel Yaklaşım: Kültürler: 1) Göçebe, 2) Tarım, 3) Endüstri, 4) Yüksek Teknoloji, 5) Birey Hakkı olarak ayrılır. 8'li öge olarak: a) Aile, b) Kaynaklar, c) Çevre, d) Eğitim, e) Yönetim, Din/Hukuk sistemleri, f) İnsan, g) Sağlık, h) Teknoloji ifade edilmektedir.

Başlıca boyutlar: Her birey farklı yapıda olsa bile grup olarak ortak boyutlar sunulmaktadır.

Yaklaşım: Su, birey ve topluma göre algı farkı olmakta, kutsallık bile yakıştırıldığı görülmektedir.

Sonuç: İnsanların grup olarak özellikleri tanımlanmaktadır.

Yorum: Su kelimesi ile ilgili toplumsal bakış açısı sunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Su, kültürlere ve kültürel öğeler

Outline

Water Perceiving at the Cultures

AIM: The meaning of water for Human being is special because it is essential for living and also social perspective there are several consideration. In this Article, the basic cultural point of view be under the specifications of values be in taken in attention.

Grounding Aspects: From the book of B. Güvenç, the specifications of Culture be taking in notice.

Introduction: Each person has a dress, social dress, as a culture, thus, mostly not one specific one, mixed cultural structures be in assorted.

General Considerations: Cultures can be separated as: 1) Gathering, clan, 2) Agriculture, 3) Industry, 4) High Technology, 5) Civil Liberties/Individual Rights cultures. As 8 division: a) Family, b) Sources, c) Environment, d) Education, e) Administration/Religion/Law, f) Human, as person, g) Health, h) Technology.

Proceeding: Each person has specific attitudes and behaviour, thus at this Article, general perspective of cultures are noticed. Water has special meaning, so even holy consideration is mostly be noticed.

Conclusion: The meaning of water at cultural perspective is evaluated.

Key Words: Water, the cultures, and cultural specifications on water

Giriş

Bireyler kadar toplumların da su kavramları farklıdır. Bazı boyutlar için tapınır şeklinde yapılandığı görülmektedir. Genel açıdan tüm kültürel yaklaşımların zamanımızda, karma olarak varoluşu gözlenmektedir, dolayısıyla tüm kültürlerden karma boyutu bireye etkilemektedir. Oluşturulabilen semboller tam net değil, karmaşık bir boyutlu olabilir, Değişim ve gelişim gözlenir.

Kültürlerin 8'li öğeleri ile tanımlanan boyutlar, su kavramı olunca, bireylerin bağımsızlığı, eşitliği ve kardeşliği temelinde ele alınca, değişim zamanımızda olacağı beklenilmelidir.

Bakış Açısı

Su sadece içilmesi açısından değil, tüm yaşantımızda belirli işlevi vardır. Bitkilerin sulanması da başlıca ayrı bir boyuttur.

Bir Konferansta İsveçli bir akademisyen, benim pencereimde Sardunya var ve devamlı açarlar dedi. Ne kadar aralıklı suluyorsun diye sorunca tereddüt geçirdi. Ben hiç sulamam dedi, yağmur yeterli oluyor, niye sulayayım ki diye cevap verdi. Ayrıca ne kadar sulama yapacağım bilemem diye de ekledi.

Kültürlerin kendi algılarında Su önemlidir

Yaşamda önemli olan, varlığımız açısından almamız gereken, her gün içerek, vücut suyunu almak ve dışarı çıkarmak zorunda olduğumuz, bağımlı olduğumuz bir meta için kültürel varlık olması doğaldır.

Az su ile dehidrate ve ölüm olduğu gibi fazla sıvının atılmaması, böbrek rahatsızlığında da ödem ve ölüm olduğu bilinmektedir. Kısaca su aynı zamanda korkutucu bir boyutu da vardır.

Kültürel açıdan Bakış

Her kültür kendi açısından farklı olsa da su konusu olunca tüm kültürel yapının bütünleştiği, bireyin algısına göre yapılandığı görülmektedir.

Burada genel anlam olarak sunulmaktadır, kalıp, kural olarak ele alınmamalıdır.

1)—Göçebe Kültürü: Kabile algısına göre oluşmaktadır.

Hayvancılık ile uğraşan toplumlarda, eğer koyun besleniyorsa, koyun gübre kokusu yayılarak tüm kabilenin algılamadığı boyuta gelir. Dışardan gelenler birlikte kokudan yemek bile yiyemezler, dışardan gelenlerin de en azından kokusuz olmaları, kabileyi de rahatsız edecektir. Sarımsak yetiştirenlerde sarımsak kokusu bir kutsal kokudur. Su ile temiz olmak istenemez.

Temizlik, veya temizlenmeme kabilenin bir geleneksel boyutudur.

Temizlik temelde kadınların kontrolü altındadır.

a) **Aile Yapısı:**

Her bir toy, kabile, ev yapısında, içeri mutlaka ayakkabı çıkarılır, temiz terlik ile girilir. Çorap bile pis olabileceği için örtülmelidir. Su ile temizlik yapmak zordur, kirlenmeme esastır. Giriş için, bireylerde istenenler olmalıdır. Birçok kabilede temiz olması yanında, kıyafetlerinde de bazı renkler olmalıdır. Fenerbahçe için sarı lacivert önemlidir.

Bazı yerlere girerken abdestli olunması beklenir. Hristiyanlıkta da vaftiz edilmeyen giremez. Yahudilikte de kendi havra halkı girebilir. Diğerleri pis olarak kabul edilir.

Temizlik su ile yıkanmanın ötesinde, geleneklere göre yıkanmalıdır, gusül, vaftiz gibi.

Her bireyin, her kabilenin kokusu da belirgindir. Sıklıkla çevredeki çiçek boyutunda olması, örneğin, lavanta sık kullanılanlardandır. Gül sadece aristokrat kokusudur.

b) **Kültürel Kaynaklar:**

Tarih boyutu ile oluşan yaklaşım önemlidir. Ailemizde bize öğretilen, ağıza su alırken “ağzımızda kötü söz söylenmesin”, burnu yıkarken “yaşam boyu iyilik kokusu alalım”, yüzü yıkarken “yüzümüz kötülükler görmesin”, başımıza su dökerken “boynumuz dik olsun, insanlıktan uzak olmayalım, başımız eğilmesin”, sağ tarafa su dökerken “tüm yaklaşımlarımız iyilik ve güzellikler üzere olsun”, sol tarafa dökerken “kötülük, zarar ve zulümden sakınalım, korunalım”, vücudumuza dökerken “bu beden hiçbir zaman hak, bireylerin hakkı dışında olmasın”, ayakları yıkarken “daima ahlaklı, etik olarak adım atalım”, sol ayak için “kötü eylemlerden korunmalı, şeytan fikirlerinden korunmalı” denilmesi öğütlenmiştir.

Buradaki vurgular, 1) Sadece ve yalnız Yaratandan istek ve dayanmak olacağı, 2) Hiçbir şekilde boyun bükülmeyeceği, 3) Etik ve ahlak üzere olunacağı, 4) Şeytani duygulardan kaçınmalı, korunmalıyız, 5) Fiillerden sorumlu bizleriz.

Aynı zamanda yıkanma, tüm beden yanında fikirleri de yıkamak, bir bakıma ölüme hazır olmak gibi, çirkin ve şeytanlıktan arınmanın bir vesilesi olarak da görülmektedir. Savaşta şehit olmak için giden askerlerin tümü abdestli olurlar, su bulamazsa toprak ile teyemmüm yaparlar.

c) **Çevre Yapısı:**

Su temin edilecek yer önemlidir. Temiz su olmalıdır. Kaynak suyu, vadilerde olması, aynı zamanda atık suların da akıp gitmesi, deşarj olması nedeniyle önemlidir. Türk Kabileleri yamaçta olmuşlar, ovalarda sivrisinek olması açısından da yukarı platoda yerleşmişlerdir.

Bizans halkının yokluğu sivrisinek bağlı sıtma olduğu, Türk obalarının ise yukarıda olması nedeniyle korundukları gözlenmiştir. Ovada durgun su vardır ve bozulma olasılığı ve kirlenme yüksektir.

Çevre demek su yakını demektir. Suyun olduğu yer tehlikeli olacağı için, korunma boyutu da önemlidir. Çölde kaynak kapatılır ve kaçılır, bilinen başka yere gidilir. Su taşındığı için ve kaynağın yeri bilindiği için sağ kalınabilir, düşman perişan olur. Ovada suyun olduğu yerde kaleler yapılmalıdır. Ovada ise sarnıç, yağmur suyu tutacak yerler yeterli olabilir, nüfus sayısı azdır. Kabile adedi temin edilen suya göre değişir.

Su olan yere hayvan geleceği için, avcılığın, hatta hayvancılığın temeli de bu gibi yerler olmaktadır.

d) **Eğitim Durumu:**

Eğitim için kalıcı yer, kalıcı yer için devamlı su kaynağı olmalıdır. Türkler medrese oluşturmakta, bu aynı zamanda cami ile ibadet yeri olmaktadır. Talebelerin bir işi de su bulmak, yiyecek teminidir.

Temiz su, kirli su, suyun korunması ve kullanılma boyutu gibi konular eğitimin temelidir. Su israf edilemez.

e) **Yönetim: Din/Devlet/Hukuk Yapısı:**

Suya hakim olan, yönetime de hakimdir. Bu açıdan, tüm kuralların su üzerinde, su temini yapısında olduğu da anlaşılmaktadır.

Çeşme başı sohbetleri önemlidir, bir gelenektir. Yaşlı olanın suyu taşınır ve öncelik verilir. Taşıyamaz zaten. Evlilik ve sevgi boyutunun da oluşması açısından önemlidir.

Birçok gelenek, din adı altında kural ve değişmez boyutta olur. Bazı ancak üst sınıf buna karşı gelebilir, halk uymalı, servis yapanlarda izlemeli ve denetlemelidir.

Devlet suyu hakim, su konusunda kuralı olan ve düzenleme yapandır. Çeşme başında testisi kırılanın testisinin tazmin edildiği vakıfların olduğu Türklere görülmektedir.

Hayvanlarda bile su içene dokunulmazdır.

f) **Sağlık Yapısı:**

Birçok kabilede, yaşlı olanlar, prematüre veya hasta olanları buz gibi, dağdan gelen su ile çelikleşme derler ve yıkarlar. Hasta olan ölür, kalan sağlar bizimdir prensibi geçerlidir.

Yaşlı denilince, bu topluma göre farklıdır. Ortalama yaşamın 22 yaş olduğu, bu açıdan 40 yaşında olana yaşlı denildiği, saçın beyazlaşması ile kriter olduğu unutulmamalıdır. Saça ak, kırlar düşmesi, olgunlaşma demektir. Birçok boyut, su ile ilinti kurulur.

Su ve içine katılan otlar ile kutsal boyut yapılarak iyileştirme gücüne inanılır. Kaynatma ile, bazıları reçeteyi kaynatarak iyi geldiğine inanırlar.

Dualar anlaşılmamalı, abrakadabra olunca iyileşme inancı güçlü olur. Atrakadabranın kelime anlamı *yaptım oldu* imiş. Kendi dilinde okununca büyü bozulur. İyileştiren yalnız Yaraticıdır dediğiniz zaman, büyü ortadan kalkacağı için anlamsız olur. Servise gelen hoca, anlaşılmayan tıp dilinde bir şeyler söyler, bu tanrı güçlü duadır. Onun dediklerini yaparlar, kutsamış olurlar ve hasta iyileşir. Plasebo etkisi en önemsenendir, tıp bilimine göre faydası olmayan, fayda olduğuna inanılandır.

Kabilelerde hazırlanan bazı sular, gerçekte ise, kaynatıldığı için mikropsuz, içindeki yapılar açısından da probiyotik gibi, mikrop üremesine engel olur, dolayısıyla dokunun toparlanmasını, kendi kendine sağlayabilirler.

g) **Teknoloji Yapısı:**

Su kullanılmalıdır. Bu açıdan su içecek kaplar ayrı olmalıdır. Testi, dıştan su sızdırarak soğuk, serin tutulur ve mikrop tutmaz.

Yuvarlak kap, unu yoğurup, mayalanıp, ekmek yaraması içindir. Su, yağlanmalı ve pişirmek için iyi ayarlanmalıdır, hamur iyice açılmalıdır.

Hamursuz, mayasız olanlar, un, su ile açılır ve sıcak tepsi içinde pişirilir ve kurumasına bırakılır. Daha sonra biraz ıslatılarak ekmek olarak yenilir.

Her yemek su ile hazırlandığı için su kalitesi ve hazırlanışı, yemeğin tadı ve kalitesini belirler.

Medeniyet ile suyun doğrudan bağlantısı vardır. Su olmadığı yerde medeniyet olamaz.

2)—**Tarım Kültürü:**

Yerleşik yerde olmak, bitki ve ürün yetiştirmenin anahtarı suya hakim olmaktan geçer. Vahalarda sadece su değil, hurma gibi meyveler ile de Kabile Kültüründen Tarım Kültürü yapıları da gözlenmektedir.

Selçuklular tüm kaynak olan yerlerde bir tesis oluşturmuşlardır. Aynı zamanda buralarda bir kompleks tesis yapıldığı da gözlenmektedir. Çamaşır yıkama, yemek pişirme, banyo yapma gibi toplu yapılan yer vardır. Isıtmak için kazanlar ile su ısıtma ötesinde, güneş enerjisi ile de bir havuzda ısıtılan su kullanılabilir.

Savaşa giden askerler ile Osmanlı Ordusunda siyah kıl çadırlarda vardır, bunlar gusül abdesti almak içindir.

Sarımsak yetiştirenlerde sarımsak kokusu bir kutsal kokudur. Her yetiştirilen ürün, bir bakıma kutsallaştırılmaktadır. Ürün toplama da bir tören boyutudur.

Üretilen ürün ile kültür benzerdir. Buğday ve mısır yetiştiren toplumlardaki kap, kacak farklıdır. Orta Anadolu ve Karadeniz olduğu gibi, biri buğday ekmeği, diğeri de mısır ekmeği, mısır bir bakıma pasta şeklinde yapılır, pişirilir.

a) **Aile Yapısı:**

Her ürün için bitkinin gelişmesi için yaklaşımlar önemlidir. Üzüm yetiştiren ailede farklı boyut önemlidir. Ürün etkin olması için, 6 yapraktan sonra, çıkan iki üzüm salkımı oluştuktan sonra yaprak ile güdük hale getirilir. Mantar oluşmaması için, kükürt, daha önce de bakır sülfat ile ilaçlanmalıdır. Arı ve diğer zararlılar içinde tedbir alınmalı, gerekirse çorap içine alınır. Toplanması da bir ortak aile çalışması şeklindedir. Çocuklar güneş çarpmasını diyerek başı ve vücudu örtülür, destek olması istenir. Üzümler beklemez, toplanır ve sıkılır. İlk ezme, çocuklar tarafından yapılır, sulu olup, şekeri az ve şarap olarak içimi kolaydır, kız şarabı denir. Daha sonra erişkinler ezer, bu şarap olur. Sıkma eğer makine olursa, bu şıra denir ve alkolü yüksek özel şaraptır. Şarap ekmek mayası ile yapılır ama devamlı izlenmeli, kırmızı şarap 3 yıl, beyaz şarap ise 2 yıla yakın izlemi gerekli kılar. Pekmez de aynı şekilde farklı hazırlanır. Bu bir törensel olup, birçok yerde de kutsal kabul edilerek, din boyutu da işin içine katılır.

Ürün toplama her yerde bir dini boyut katılarak yapılır, aile için bir bütünleşme ve geleneklerin etkin olduğu bir durumu oluşturur.

b) **Kültürel Kaynaklar:**

Her ürünün hazırlanması farklılık gösterir. Her şarap bir bölgenin olup, bu açıdan özelliğidir. Mayası ötesinde, hazırlanışı ve sunumu farklıdır. Bir tepede olan, kurak bölgedeki üzüm ile vadide bol sulak alanındaki farklı olacağı için, kıymeti de ayrıcalıklıdır. Bunlar bir sır olarak saklandığı gözlenmektedir. Su gibi içecek sınıfında olduğu için, su yerine tercih edilir.

Endüstri Kültüründe her ürün masif üretilir, Tarım Kültüründe ise her üretilen bir tören ve bir gelenek boyutu ile oluşur.

Üzüm kadar, özellikle pirinç yetiştiren yerlerde de farklı yapı gözlenir. Pirinçte su içinde yetiştirme söz konusu olduğu için ayrıcalıklıdır, bu alanlarda bazı balıklar yetiştirilerek, Çiklet balık türleri hem protein hem de sivrisinekten kurtarıcı olmaktadır.

c) **Çevre Yapısı:**

Su ve suya bağlı ürün kültürün özelliklerini oluşturmaktadır. Buzul alanlarda Sphagnum yosunlarının bitkiler için toplanıp satıldığı görülmektedir. Su buz şeklinde olduğu için, toprak ıslanmaz ve bitkiler çöl gibi su açısından kısıtlıdır.

Denizlerde balıklar tatlı su kaynaklarını önemserler. Tüm tatlı su kaynakları, denizden 1-2 metre yükseklikte olanlar, stratejik önemlidir ve tarihte de mutlaka bunlar kontrol edilmiş, tarihsel kaleler ile korunmuşlardır. Zamanımızda da tatil sitelerinin olduğu yerler, tatlı su kaynaklarına göre oluşmaktadır.

Yerleşim mutlaka su temin edilen yerler olmuştur. Çin'de teraslarla yağmur suyu toplanmış ve pirinç ekimi yapıldığı gözlenmiştir.

a) **Eğitim Durumu:**

Su, yetişen bitki, ürüne göre farklı olduğuna göre, bu açıdan bunu sağlama, bitki yetiştirme bir disiplin, eğitim ve sürekli gelişimi gerekli kılar. Bu açıdan, eğitim teknik yanında, geleneksel üretimi de gerekli kılmaktadır.

Teknik eğer suyu kirletiyor ise, o zaman o yerde oturulamayacağı için su ve su kaynakları korunmalı ve gözetilmelidir.

b) Yönetim: Din/Devlet/Hukuk Yapısı:

Su, geleneksel boyut ile inanışın önünde olmuş, bu açıdan Eslemna/kurala uymak, kuralı yapmak, soyut inanışın önüne geçmiştir. Tüm dinler de bu açıdan değişime uğramış, bireyler, din adamı adı altında yeni fikir ve gelenek uygulayıcı olmuşlardır.

Devlet din adamı ve kutsal boyutları kullanarak hakimiyet kurmak istemektedir. Eğer gereken yağmur yağmıyorsa, su kirlenmiş ise, yapılacak olan dini duygular ile dua etmek olmaktadır. Bu şekilde de yöneten rahatlamaktadır.

Hierapolis, Denizli, Harabelerinde bulunan bir yazıtta cezalar sosyal katmana göre verilmektedir. Bir kişi eğer bir keçinin ırzına geçerse; a) Alt sosyal sınıfta olan çitçi öldürülür, keçi alınıp, ziyafet yapılarak yenir, b) Orta sosyal sınıfta ise para cezası ödenir, gerekirse keçi etini para ile alır, ama ziyafet yapılır, c) Üst sınıf ise ziyafete katılır ama parasını o öder.

Kültürlerde de benzer durumlar vardır. 1) Kabile kültüründe lider ancak toy denilen ortak yönetim kurulunca ancak ihanet ile suçlanabilir, 2) Endüstri Kültüründe, sermayedar para ve ceza öder, işçi ise hapis yatar, 3) Yüksek Teknoloji Kültüründe, bazı kişilerin dokunulmazlığı vardır, Milletvekili, Yargı mensupları gibi, bunlar ancak ihanet ile yüksek mahkemelerde suçlanabilir. 4) Birey Hakkı kültüründe ise hiçbir kimsenin özel dokunulmazlığı yoktur, ama düzenlemelere ceza verilmez, mutlaka somut, ispata dayalı zarar ve zorbalık olmalıdır.

Doğa ile oluşunlar, yaratan tarafından oluştuğu gerekçesi ile hukuksal sorumluluktan kaçma olanağı da sağlamaktadır.

c) Sağlık Yapısı:

Sağlıklı olan tarım yapabileceği için önemlidir ve aynı zamanda, diğer teknik boyutlarda da öne çıkmaktadır. Demirci sadece silah üretimi değil, at, araba ve diğer gereksinimler içinde olmaz ise olmaz boyutta olduğundan sağlıklı ve güçlü olmalıdır.

Güçsüz olanlar, eğer belirli eğitilmemiş ise, toplumdan dışlandığı görülmektedir. Su ve suyun korunması açısından belirli bakışların öne çıkması gereklidir, bu açıdan bilginler önceliklidir.

d) Teknoloji Yapısı:

Teknoloji su ve suyun korunması üzerinedir ve bu bir kutsal yapı içindedir.

Sıcak, termal suların da bir kutsal boyutta olduğu, Hierapolis/Pamukkale de olduğu gibi, bir yapının oluştuğu da gözlenmektedir. İlk Kiliselerin burada kurulması da tesadüfi olmadığı bilinmelidir.

Teknolojide geleneksel boyut öne alındığı için, hızlı değişim beklenmez, bu açıdan tarihsel olan boyut, bir gurur boyutudur. Zamanımızda pahalı olsa bile, örnek olarak alıcı bulabilmektedir.

3)—Endüstri Kültürü:

Üretim önceliklidir, bu açıdan su önemli, ancak kirletilenler belirli kanallar ile uzaklaştırılır, çevreyi kirletir ama üretilen yerden uzaklaşmıştır.

Rakip olan firmaların sularının kirletilmesi bir bakıma hedeflenir, deşarj buna göre yapılır. Bazı gelişim alanları vardır, bu alanlar tamamen kirletilmiş olmaktadır. Yüksek Teknoloji farkı, bu alanlar, yatay ve dikey planlama ile yerleştirilmekte, ortam uygun olmasa bile teknoloji ile uygun yaklaşım şekle getirilmektedir. Endüstri alanları bir bakıma yok ettiği için, buralara yerleşim olanaksız olmaktadır.

Geniş alanlarda kirlenme boyutu gözlenmektedir. Kirlenmenin ana boyutu Endüstrileşmedir. Çevrenin korunması öne alınsa bile, çevrenin düzeltilmesi ve güzelleştirilmesi, yaşanabilir olması değil, birinci amaç atık suların uygun yere atmak olmaktadır. Atılacak alan bittikçe, toksik madde taşınacaktır.

a) Aile Yapısı:

Bireyler su yerine, endüstri üretimi maddeler, kola ve meyve sularını içeceklerdir. Bu açıdan üretim ile tüketim yeri farklı, taşınmalıdır. Şişeleme öne çıkar, şişelemenin de sağlıklı olması ötesinde, endüstriyel olmasına bakılır. Pepsi içen ile Coca Cola içen ayrı gruptadır.

Her ailede su, kutsaldır, içecek suyun, testinin kutsal denilen bir alanda tutulduğu, kimsenin ona dokunmadığı, çocukların annelerine rica ederek istedikleri bir durumdur. Çocuk dahil, tüm insanlar, suyu şükran ile alırlar, saygı ile oturarak içerler, sonra da verene ile suya şükranlarını sunarlar, kısaca tekrarlarlar.

b) Kültürel Kaynaklar:

Her bir yerin su kaynağının kutsal olduğu, bu açıdan buralarda yapılan ziyafetlerin de belirli yüce amaç için olduğu, kısaca içki içme dahil yaklaşımların da kabul edilmediği, tenkit edildiği gözlenmektedir. Bu su, kaynaktan su alma ötesinde de her türlü yaklaşımlarında bir törensel boyutu olduğu da gözlenmektedir.

Su kaynağı kutsaldır, her kişi yaklaşamaz. Kaynaktan doğrudan su içmek büyük zevk olarak tanımlanmaktadır.

c) Çevre Yapısı:

Bir yerleşim yerinde su kaynağı olmadan, ayrıca gerekirse su yolları, kemerleri yapılarak suyun taşınması görülmektedir. Bu açıdan, çevre suya göre oluşmuştur, devamlılığı buna bağlıdır. Çölde bile kabile veya şehir şeklinde olması, vahanın kapasitesi ile saptanmaktadır.

Deniz kıyılarında tatlı su kaynakları mutlaka yukarıda kaleler ile korunduğu ve korsanlardan da gözetildiği belirgindir. Korsanlar ile halk arasında bir gizli anlaşma olduğu, kaynak suyundan faydalanmak için, o bölgede herhangi bir korsanlık yapamazlar, yapan ise sudan faydalanamaz. Bu açıdan da korsanlar tarafından da korunup, gözetildiği belirgindir.

d) Eğitim Durumu:

Öncelikle suyun korunma, kullanma ve sağlanması konusunda kurallar ve bunu dağlayan özel kişiler vardır. Saka denilen kuruluş, toplumda yüce boyut verilmekte ve her zaman kabul edilmektedir. Ayrıca yangın durumları için koruyucu, söndürecekleri kişiler, itfaiye, tulumbacılar gibi yapının, halk içinde de becerikli olanlar, çağırılınca, yangını görünce derhal ekip olarak hazır olmaktadırlar.

Denizli'de yeraltı suyu yakın olduğu için, bu su, akmakta ve yemek soğutucu olarak kullanılmakta, serinletici olmaktadır. Bir hakimin kanalizasyonu buraya açması ile bu yapı bozulmuştur, bunun endüstri kültürü yapısı ile oluştuğu da unutulmamalıdır. Tarım Kültüründe buna cesaret edilemez idi.

e) Yönetim: Din/Devlet/Hukuk Yapısı:

Yönetimin öncelikli görevi, su ve su kaynaklarını korumasıdır. Çünkü toplum oluşması için, su önemlidir. Suyun kirlenmesi, toplumun yokluğu olacağı için önemlidir.

Su ile alakalı hukuk, kuralların kesin olduğu, herhangi bir tartışma olmadığı da bilinmelidir.

f) Sağlık Yapısı:

Sağlıklı toplum, temiz ve sağlıklı su içen, bu şekilde kaynağa sahip toplum demektir. Bu kesindir.

Birçok boyutlarda suyun kaynatılarak içilmesi, kısaca çay içmenin adet olması bu açıdan önemlidir ve gelenek olarak su değil, çay içilmiştir. Çay, İngiltere'de soğuk su katılır, birçok yerde içine su katılamaz, çünkü bulaş nedeni olabilir denilir.

g) Teknoloji Yapısı:

Su şişe ile satılması ötesinde, her suyun özelliğine göre yeni bir endüstri doğmaktadır. Farklı özellikler öne çıkarılmakta, bir bakıma bölgelere göre bir reklam boyutu da gündeme gelmektedir.

Su, tek el boyutunda olmakta, çeşmeden musluktan akan su boyutuna geçmekte, bu açıdan da bu suların ilk planda kullanılabilir iken, aynı zamanda içilebilir özellik kazanması için teknik yapı geliştirilmektedir. Artık kamu, su kontrol ve işletimi üstüne devir almıştır.

4)—Yüksek Teknoloji Kültürü:

Su bir kullanılan meta olmaktadır. İçilen suyun pH ve içindeki maddesine göre satışı söz konusudur.

Temelde zararlı olmasa da karbonatlı içecekler zararlı gibi gösterilerek, hedeflenen içecekler yönlendirilmektedir. Bu içeceklerin sağlıklı olduğu da şüphelidir.

Sonuçta su, bir finans metasın faktörü olmuştur.

a) **Aile Yapısı:**

Bireyler aileden de küçük, çekirdek aileden de ufak yapıda olduğundan, artık kadın, erkek farklı su içmektedir. Zayıflatma ötesinde, daha güzelleştirme, daha sağlıklı gibi gerekçeler sunulmaktadır.

Her birey kendisine göre bir suyu temel bir hedef olarak görmektedir.

b) **Kültürel Kaynaklar:**

Kaynaklar internet olup, burada çok farklı sonuçlar, bilgiler olmakta, kişilerin bunları ayırması olanaklı olmamakta, TV kanallarında çıkan kişilerin de belirttikleri, belirli olanların reklamı tarzındadır. Kısaca, kavram kargaşası belirgindir. Gerçek bilim boyutu örtülmüş, bulandırılmıştır. Fayda ve zarar için kanıt gerekli dediğiniz zaman, benim arkadaşım içmiş faydasını veya zararını görmüş denilmektedir. Zarar ve fayda da soyuttur. Bilim dışı, hayal, fantezi ve hikayeler hakim olmaktadır.

c) **Çevre Yapısı:**

Su kaynakları çok kirletildiği için, su kaynakları koruma altına alınmış, belirli sermayeye verilmiştir. Sermaye de bunu gelir getirir hale sokmaktadır. Enflasyon artışından fazla fiyat artar.

Sulak alanların genişletilmesi ve korunmasının anlamı, burada belirli kesimin tatil ve hizmet sektörüne açılmasıdır, gelir getiriri olmalıdır.

Tüm doğa, sermaye temelinde yapılanması söz konusu edilmiştir. Hakim olan sermayedir.

d) **Eğitim Durumu:**

Su konusunda geniş değerlendirme yapılmakta, bunlar reklam amacı ile kullanılmaktadır. Belirli bir kaynak suyu politik güç olarak sunulduğu da görülmektedir.

Her şişenin üstünde su konusunda bilgi sunulması zorunlu tutulmaktadır.

e) **Yönetim: Din/Devlet/Hukuk Yapısı:**

Su sermaye eline geçmiş ve buna göre hukuk ve yönetim bunların yönlendirmesi ile olmaktadır. Uluslararası kurallar adı altında kurumlar gözetilmektedir.

Etkin, hakim olan güç, kendi boyutunu hukuk yapısı altında konuşlandırmıştır.

f) **Sağlık Yapısı:**

Her su, kendisine göre en üst sağlıklıdır, gerekçeler tam bilim olmasa da kendi suyun özelliklerine göre bir bilgilendirme yapılmaktadır.

Yumuşak su, bulunması zordur, aynı zamanda pH değeri düşüktür. Bu tadı açısından tercih edilir. Ancak içinde mineral olmadığı için çok içilmesi bazı maddelerin eksikliğini oluşturabilir, tabii eğer gıdadan alınmaz ise. O zaman sanki su ile besleniyor gibi bir algı yaratılarak suyun tüm mineralli olması ideal gibi sunulur. Bu sert sudur ve içilmesi de zordur. pH düzeyi de yüksektir, alkalidir.

Belirli oranda alınması gerekli iken, su ile vücudun yıkanması adı altında su yüklenmesi yapılmakta, böbreğe yüklenilmektedir. Bunun gibi sağlık adı altında olan yaklaşımların çoğu, faydalı değil, zararlı olduğu da görülmektedir. Su, sağlık temelinde reklam yapılmakta, ama sağlıksızlık durumu hakimdir. Nasıl olsa tehlike için bir boyut, limit var denilerek, algı hataları çokça kullanılmaktadır.

g) **Teknoloji Yapısı:**

Tüm alt yapı, plastik borulara geçirilmiştir, daha sağlıklı yapı olmuştur.

Su, teknolojinin bir oyuncuğu olmuştur. Su kapları zararlı, kanser yapar denilir, bu gerçekte alakası yok ise de 25 yıl önce kullanılan madde gerekçe tutularak, binlerce şişe değiştirilir, yeni bir şişe endüstrisi oluşturulur.

Cam, içindeki maddeye göre elektrolit alışverişi olur. Bu nedenle kurşunlu camlar kullanılmamalıdır. Bunun gibi bazı boyalar da renkli ve al beğenisi yüksektir, kurşun boyalıdır. Bu örnek gösterilir ve cam içinde içilmesi önerilir, daha sonra da şişe teknolojisi geliştirilir, yine cam önerilir. Kazanç, bir plastik ile şişe için kullanılan 50 katta bir gibi çok yüksek, taşınma boyutu da ağır olduğu için, tercih edilmez, bu açık reklam ile doldurulmakta, kısaca fayda ve zarar kavramı, kanser yapar algısı ile işlenmektedir.

Teneke kutular, üstünde fare gezmesi ile Tularemi gözleendiği için plastik içinde sunulmakta, ancak zararlı olduğu algısı halen gözlenmektedir.

Sonuçta su ile ilgili algılar çok karmaşık olup, doğruyu bulmak, hekimler için bile oldukça zorlaşmıştır.

5)—Birey Hakkı Kültürü:

Her vücuda göre su gereksinimi farklıdır ve dengeli olmalıdır. Hangi suyu içmem gerekir diye sorulara bile cevap verecek bir Tıp Eğitimi gözlenmemektedir.

Anne sütünde su yoktur, plazma sızıntısıdır, bu açıdan annenin serumu kapsamındadır. Bu açıdan annenin sıvı takviyesi önerilmelidir.

Kafein bir nöral mediatör uyarıcıdır, bu açıdan alınması ve etkin olması için, genellikle bebeklerde farklı doz beklenir. 2,5mg/kg doz destek, 6,5mg/kg doz solunum desteği, etkin olması için ise 20-23mg/kg olmalıdır. Buna göre uyarıcı olması için 70kg bir insan için 175mg almalıdır. Bir litre kolada ise 150mg kafein vardır. Kısaca bir litreden fazla içilmelidir ki olanaksızdır. 20mg/kg alması demek 14,000mg almalı, zaten iğne ile 400mg ampulleri vardır. Kısaca belirtilenler bir masalsı, bir korkutma hikayeleri şeklindedir.

Her birey günlük sıvı ihtiyacını, yemek yerken yumuşak olabilir ama, arada içeceği suların kalsiyum ve magnezyum destekli, hatta Flor düzeyinin 0,5mg/L az olmamalıdır. Daha önce yumuşak suya flor desteği katarken, musluk suyunda ve çayda yüksek 400ppm (mg/L) olması ile gereksinim duyulmamıştır.

Örnek olarak; denizde güneşlenirken, içeceğiniz su, eğer yumuşak kaynak suyu olur ise, halsizlik hissedersiniz, elektrolitli maden suları içmeniz önerilir.

a) **Aile Yapısı:**

Anne ve babanın algısı farklı olmakta, bunlar kendilerinininki gerçek ve doğru olduğu yaklaşımı ile çatışma konusu edebilmektedirler. Gerçekte başka konularda anlaşmasalar bile, su yaşamsal bir konu olduğu için bahane ettikleri gözlenir. Ben çocuğuma zehir içirmem diyen bir anne boyutunda olursa, orta bulunamaz. Alternatif çözümler bulunmalıdır. Seçim, kadın ve erkeğin değil, alternatif çözüm üretilmelidir.

Anne ve Baba kavramları Kültürlerde farklı olmakta, birey hakkında ise yerine oturmaktadır.

1) Kabilede, baba sözü dinlenir, söz gizli söylenir, 2) Tarım kültüründe bazı yerde kadın tanrıça, diğerlerinde erkek tanrıdır, emirleri yapılmalı, tapınılmalıdır, 3) Endüstri kültüründe, patron,

babadır, bize para kazandıran odur, ona uyulmalıdır, 4) Yüksek Teknoloji de bilen kim ise ona uyulur, 5) Birey hakkında baba ile anne yeri ayrıdır. Baba, anneyi bulan, anne babayı seçen, seven ve çocuk sahibi ortak olunan, baba para verir, anne hediye alır, ancak, artık hediyeyi çocuk seçer ve alır. Kısaca artık baba, anne değil, çocuk sevgi temelinde eline almaktadır. Aileler bilgiyi internetten aldıkları dikkate alındığı zaman, ben bilirim değil, o bilgiyi ele alın, inceleyin ve ona göre cevap verin. Ben bilirim demek, konuyu kaybetmeniz demektir.

b) Kültürel Kaynaklar:

Bir ailenin çocuğu oldu, anneanne çocuğa ıhlamur içirmekte, bunun ailelerinin bir geleneği olduğu, sağlık verdiği görüşünde idi. Babaanne ise zararlı olduğu vurgusu ile, kendisi de anasonlu çayı önermekte idi. Neredeyse aileler boşanma boyutuna geldiğini fark ettim. Geleneklerden kurtulmak için, önce emziren çocuğun herhangi bir şeyi içmesinin anlamı olmadığı vurguladım. Ama, sadece günde 2 defa bir kahve kaşığı verebileceklerini önerdim. Bir sefer sabah ıhlamur, akşamda da diğerinde de anason/panason çayı önerdim. Aile mutlu olarak daha sonra ikinci çocukları oldu.

Bireyler ailelerin kültürel yapıları altında ezilmekteler, bu açıdan orta yol bulunmalıdır.

c) Çevre Yapısı:

Sağlıklı çevre bir hayranlık ötesi olmakta, bu durum kendi sosyal ve sağlık ortamlarını da bozabilmektedir. Yeterli ve dengeli olmalı, zaten aşırılığın da zararlı olabileceği vurgulanması değil, kavratılmalıdır.

d) Eğitim Durumu:

Bireyler detaylı bilgi ile, internet insanları olmuşlardır. Çok detay bilebilirler. Ancak sonunda zararlı, kanser yaptığı ve kesinlikle alınmaması vurgusu yapmaktalar, bilimsel veri değerlendirmesi ise yetersizdir. Aynı bilgi alarak, onlar hakkında değerlendirme yapılmalıdır. Hekimlikte, sorumlu tıbbi ve hukuki açısından müdavi, hastaya bakan hekimdir, diğerleri sadece danışmandır, söylediklerinin yapılması hekimine dayalıdır.

Çoğunluğu su ile birlikte alınması, şişelenmiş içecekler ve yemek suyuna katıldığı için, bilgi anlatımı bile zor olmaktadır. En zorlanılan grup, hekimlerdir ki, zarar denildikten sonra farklı düşünceleri beklenilemez.

Örneğin; MSG, 1906 yılında Çin kaynaklı tuz olup, Glutamat, kafein gibi ama bir amino-asittir. Yayınlarda 12 tencerelik dozu, bir fareye verilmesi ile irrite olduğunun vurgulanması, birçok çalışmada da belirtilmektedir. Abartının çok fazla olması bilimsel kabul görmemelidir, ama ters olmaktadır. Sonuçta son söz olarak FDA, kararında *hakkında çok olumsuzluklar belirtilmiş ise de kanıtlanmamıştır ve zararlı olduğuna dair bir kanıt olmadığı için engellenmemiştir* şeklindedir. Bunu açıklamanız yeterli olmamaktadır.

Eğitim durumu, algıları saptırma açısından insanlara güç vermekte, bu açıdan olumsuz boyut sık rastlanılmaktadır. Bilim abartılmaktadır. Konu hakkında konuşanlar Diyet, Metabolizma değil, uzmanlığı farklı alanlarda olanlar olması bir garip durum oluşturmaktadır.

e) Yönetim: Din/Devlet/Hukuk Yapısı:

Her bir akademik bireyin konuşma hürriyeti denilerek, konu ile ilgisi olmayan profesörlerin, kardiyologların besin hakkında konuşması bir ironi olmaktadır. Bilgi değil, bilim farklıdır.

Yönetim, yasak ve haklar kavramlarını karıştırmak istememekte, ortalık anlaşılabilir bilgiler içinde kalmaktadır.

f) Sağlık Yapısı:

İnsanlar kanser ve sağlıklı olmak açısından devamlı korkutulmakta, ancak yaşam yaşı artmakta iken, farklı yaklaşımlar ile sağlıksız ortamlar ortaya çıkmaktadır.

Tavuk eti zararlı diyen Onkolog, bunu engellemeye kalkıyor, ama 30 milyon kilo tavuk eti üretiminin 25 milyonunun İsveç, Norveç ve Danimarka'ya satılması dikkate almamaktadır. Amerika'da, hamburgerin zararlı olduğunu söylerseniz, tazminat öder, yok olursunuz, Prof. Dr.

Öz, gıda katkılarının firma sahibi tarafından *faydalıdır denilmesi, yararlı olabilir, hekime danışın yerine kesin faydalı* gibi söylemesi ile ceza görmüştür. Ülkemizde ise sağlık kavramları kullanarak oluşturulan ortamda, hukuk boşluğu vardır.

g) **Teknoloji Yapısı:**

Teknoloji detayda olmaktadır. Sanayi su üzerinde olduğu için insanları bir nevi kutuplaştırılmaktadır. Sağlıklı su içenler ve içmeyenler şeklinde ayrışım vardır. Bilimsel geçerli değildir. Amaç Yüksek Teknoloji elinde tutan güç, sosyal açıdan da hakimiyetini kurmalıdır. Halk ile bir olamaz; Halk musluktan içsin, onlar özel suları içmelidir.

Sonuç

İnsanlarda bir fikir olarak bulunan şeytan kavramı, bu kavramdan kurtulmak için su sıklıkla kullanıldığı dikkate alındığında, ayrıca her fikir boyutunda da zarar kavramında mutlaka içilen ile ilinti kurulduğu dikkate alındığında, bu boyut bizi etkileyen olması kaçınılmazdır. Büyücünün bir işlem yaparken kullandığı kelime “*abrakadabra*” bile, “*gördüğünüzü ben yaptım*” demektir. Sanılır ki büyü yapmaktadır, suya okunan dualarda “*Yaratanın tam etkisi olduğu, ona dayanıp, güvenildiği, ondan istenildiği, şifayı yaratılışın verdiği, büyüye inanılmadığı, bilime, gerçeğe inanılmalı*” denilmektedir, ama Arapça, kimse anlamamaktadır. Konu 7. Makalede incelenmektedir. Plasebo etkisi de dikkate alınmalıdır. Özellikle ağrı konusunda, endojen üretilen, endorfin, oksitosin, serotonin, dopamin ile mutluluk hissedilebilir. Ancak bunun okunmuş denilen su ile ilintisi elbet bilimsel olarak beklenmez.

Bizi dıştan temizleyen temiz su ve kir, yağı eriten üstümüzden alan sabun gibi şeyler iken, ruhumuzun da temizliği için, doğru ve insanlık boyutu, etik yaklaşım olmalı, davranışımız, aktif eğilimimiz, yaptıklarımızın da temizliği zor olduğu için baştan korunma ve gözetilme yapılmalıdır. Büyük tuvaleti temizleme sorunlu olması ortada olduğuna göre, bunun tuvalette yapılması gibi, öncelikle temizlenmeden, pisletilmemelidir.

Su bir madde olmanın ötesinde bir semboldür.

Su, korunma boyutunu aşmış, artık baştan düzenlenmesi, buna göre iktisatlı kullanılması gerekir. İktisat az demek değil, etkin, verimli, kullanılabilir ve mutluluk yaratan, kaliteli boyutta olması anlamındır.

Özetin özeti, tüm bireylerde ve kültürlerde: *su hayattır, su bir sevgi kaynağıdır.*

Kaynaklar

1)--- Güvenç, B. İnsan ve Kültür. Boyut Yayıncılık, İstanbul, 2018.

2)--- Kuran: Y. N. ÖZTÜRK, Kur'anı Kerim Meali. www.yeniboyut.com/meal.asp.

3)--- Kuran: Ahmed Hulusi. www.ahmedhulusi.org